

Список використаних джерел

1. Навчання в дії: як організувати підготовку вчителів до застосування інтерактивних технологій навчання: Метод. посібник / А. Панченков, О. Пометун, Т. Ремех. – К. : А.П.Н., 2003. – 223 с.
2. Предтеченская Л.М. Методические рекомендации для переподавания МХК / Л.М. Предтеченская, Л.В. Пешикова. – М., 2001. – 150 с.
3. Формування образного мислення [Науково-методичне видання] / за ред. Л. Масол, В. Рагозіної, М. Скирди. – Нью-Йорк; К., 2001. – 78 с.
4. Химик И. Как преподавать мировую художественную культуру / И. Химик. – М., «Просвещение», 1994. – 152 с.

The article is devoted to the problem of introduction of active forms of organization of educational process at the lessons of world artistic culture. The types of non-standard lessons and the method of projects which are expedient to use for the study of this course are described. Principle of self-education, which assists development of skills of an educational work on the basis of the complex mastering of the subjects humanitarian cycle and also expansion of world view of the students, is considered.

Key words: *non-standard lessons, educational process, world artistic culture, self-education, activation of pedagogical process, lessons in museums, lessons-theatricals, lessons in a reading-room, method of projects.*

УДК 159.922.6:007:659.3

Борисова Т.В.

СПЕЦИФІКА ПЕДАГОГІЧНОЇ КОРЕКЦІЇ ВПЛИВУ СУЧАСНОГО ТЕЛЕБАЧЕННЯ НА УЧНІВСЬКУ АУДИТОРІЮ

У статті акцентується твердження щодо необхідності здійснення педагогічної корекції впливу сучасного телебачення на дитячо-юнацьку аудиторію. Представлено низку методичних елементів, здатних нівелювати негативні тенденції телевізійного простору та скеровувати процеси спілкування із телебаченням у навчально-виховне річище.

Ключові слова: *засоби масової інформації, телебачення, школярі, педагогічна корекція, негативні тенденції, дидактичні ресурси, орієнтація у телевізійному просторі.*

Сучасний період соціокультурного розвитку характеризується досить потужними інформатизаційними процесами, які, окрім безсумнівної користі для інтелектуального поступу людства, несуть у собі безліч прихованих загроз для його духовного зростання. Особливе занепокоєння викликає безконтрольність інформаційних потоків, відсутність глибинного бачення ймовірних кінцевих результатів їх впливів на підростаюче покоління, неналежна ретельність у відборі засобів, що породжує формування хибних, а подекуди й абсолютно неприпустимих моральних стереотипів та орієнтирів.

Найбільш активним і дієвим у сенсі впливу на широку аудиторію інформаційним засобом є феномен телебачення. Саме первинні сутнісні ознаки його, а саме – створення ефекту присутності, наслідками якого є прийняття пропонованих ідей і цінностей, трансформація їх у розряд особистісних цінностей людини, а також значна популярність у широких мас населення, виводить його у ряд мегазначущих для розвитку суспільства явищ.

Необхідно вказати, що прогресивними представниками культурної еліти вже досить давно висловлювались тривожні міркування та критичні зауваження стосовно необхідності скурпульозного аналізу педагогічної доцільності окремих зразків телевізійної продукції. Так, ще у 1996 році в рамках полеміки між авторитетними діячами культури і мистецтв піаністом Миколою Петровим та мистецтвознавцем Святославом Белзою було висловлене наступне: “Я назвав би багато із програм справжніми розбещувачами, – говорив знаний класичний музикант. – це “Ранкова зірка”, де восьмирічні діти копіюють Альону Апіну...” “Коли велика, у повному розумінні цього слова, Ірина Костянтинівна Архипова написала на ТБ листа про те, що потрібно показувати більше класики, – підтримав розмову мистецтвознавець, - продюсер одного із каналів з сарказмом прокоментував: А якщо я напишу їй, що співати? ” Зараз не існує авторитетів, окрім банкірів...”[2]. Загалом, концентрованим віддзеркаленням об’єднаної гнівно-викривальної позиції культурних діячів стала назва публікації “Культуркіллери” [2].

Незважаючи на усі спроби, внесення коректив у існуючі тенденції розвитку телебачення, це надзвичайно розповсюджене явище й сьогодні залишається орієнтованим на забезпечення інтересів рекламодавців, рейтинги перетворились у вирішальний фактор формування інформаційних мереж. Переважна кількість просвітницьких програм, постановки видатних режисерів, документальні фільми, які могли б підтримувати художню репутацію телебачення, винесені за рамки, так званих, прайм-таймів, гонитва за рейтингами призвела майже до повного вимивання із ефіру творів вітчизняної культури тощо.

Ймовірно, ці невтішні результати є природною реакцією на млявість суспільства у вирішенні назрілих проблем. Ми переконані, що відсутність активного втручання прогресивної спільноти у вирішення питань корекції впливу засобів масової інформації на несформовану психіку та інтелект молодого покоління призведе до все глибшого відхилення суспільно-виховної ідеології від встановлених віками морально-етичних норм та високих естетичних орієнтацій.

Питання віднайдення шляхів запобігання негативним тенденціям у вітчизняних ЗМІ розглядалися і вивчалися на законодавчому рівні. Так, в українському законодавстві уже давно існує і є чинним закон „Про захист суспільної моралі”, у змісті якого викладено правові норми щодо захисту малолітніх і неповнолітніх від негативного впливу засобів масової інформації. Чітке й неухильне дотримання норм цього закону у певною мірою забезпечує уникнення досить серйозних недоліків інформаційного простору, здатних впливати на суспільну мораль [1].

Українськими науковцями також здійснювались окремі наукові розвідки, присвячені дослідженню окремих аспектів цієї проблеми. Так, у наукових працях О.Кузнецової широко вивчаються питання правового захисту малолітніх і неповнолітніх від шкідливого впливу ЗМІ в Україні і за кордоном [5].

Вченим В.Лизанчук було розроблено критерії ефективності впливу радіо і телебачення на соціалізацію підлітків [3].

Фундаментальні дослідження відомого науковця М.Сенченка присвячені копійному вивченню питань інформаційної агресії і її впливу на культуру [6].

О.Мірошник в свою чергу, здійснила значну роботу із вивчення можливостей впливу телевізійних засобів масової інформації на формування світогляду студента [7] тощо. Однак, питання педагогічного керівництва процесами сприйняття підростаючим поколінням телевізійної продукції, проблеми пошуку коригувальних організаційно-методичних інструментів, здатних оптимізувати означену ситуацію сьогодні залишаються малодослідженими й потребують активного науково-педагогічного втручання.

Віднайдення методичних механізмів здійснення педагогічної корекції впливів телебачення на дитячо-юнацьку аудиторію та визначення специфіки їх застосування у навчально-виховному процесі сучасної школи.

Ми переконані, що головним гаслом здійснення педагогічно-корективних впливів на процеси сприйняття дитячо-юнацькою аудиторією телевізійної продукції а також відповідного формування навичок орієнтації її у телевізійному просторі може стати запитання, поставлене своїм співгромадянам видатним філософом Платоном ще у 4 столітті до нашої ери: “Хіба можемо ми так легко дозволити, щоб діти слухали і сприймали душею які попало міфи, придумані будь-ким і більшою мірою такі, що суперечать тим істинам, які, як ми вважаємо, повинні бути їм притаманні, коли вони подорослішають?”[4]. Розмірковуючи над цим запитанням, цілком очевидно постає необхідність віднайдення ефективних засобів, здатних врегульовувати існуючі культурно-освітні конфлікти, пошуку інструментів кореляції нинішніх негативно-забарвлених культурних тенденцій із потребами, пов’язаними із необхідністю здійснювати гуманістично-орієнтований поступ суспільства.

Конструктивним характером у сенсі досліджуваної проблематики відзначається й думка ведучої однієї із телевізійних програм, у якій чітко прослідковується бажання керуватися педагогічно-виховною доцільністю організації телевізійного ефіру: “Ми кожную хвилину можемо бути опромінені музикою, кожную секунду... І від того, яка музика нас оточує і впливає на нас, залежить й те, як будемо зконструйовані ми самі... Ви лише співставте: чи буде моральність людини вихована на рівні опер Чайковського, симфоній Шостаковича, Баха, Бетховена, чи на рівні естрадних шлягерів...” [2].

Наша думка полягає у тому, що телебачення, незважаючи на усі вищевказані характеристики, все ж володіє навчально-виховним потенціалом, який може плідно використовуватися за умов грамотного і повсякчасного педагогічного керівництва, а сформованість навичок орієнтації у телевізійному просторі не лише сприятиме нівелюванню негативних впливів, але й забезпечуватиме оптимізацію процесів навчання і виховання дітей та молоді.

Так, одним із провідних педагогічних завдань у формуванні орієнтації дітей молоді у телевізійному просторі є подолання ситуації неконтрольованого та спонтанного перегляду телевізійних програм. Традиційно дитина або молода особа розпочинають своє спілкування із телевізором у вільний час – після виконання певних встановлених навчальних або домашніх обов’язків. Це призводить до того, що переглядаються усі телевізійні проекти, доступні у даний проміжок часу, зрозуміло, без врахування морально-особистісних, художніх, дидактичних потреб та запитів певного конкретного представника глядацької аудиторії. Керовані метою забезпечення педагогічної доцільності спілкування дітей та юнацтва із телебаченням, ми пропонуємо конструювати перебіг вищезазначених процесів у такому напрямку: спочатку планувати перегляд телевізійних програм у відповідності до власних потреб, а лише потім коригувати час, необхідний для їх задоволення. Наприклад, школяр повинен уміти здійснювати системний аналіз телевізійної програми на предмет віднайдення таких матеріалів, які здатні забезпечити його інтерес у певній сфері, потребу у пізнанні тієї або іншої інформації тощо, визначити час виходу певної виокремленої програми в ефір та підпорядкувати свій режим у відповідності до наявних обставин.

Цілком зрозуміло, що лівова частка роботи із формування аналізаторських навичок щодо пропонованого телевізійного матеріалу покладається на школу. Педагогам необхідно як в рамках навчального процесу, так і у ході виховної роботи із дитячо-юнацьким колективом повсякчас проводити бесіди, орієнтовані на формування конструктивного ставлення до презентованого на телебаченні матеріалу.

В рамках цих бесід бажано колегіально обговорювати актуальні для молодого покоління питання, виокремлювати телевізійні передачі, які здатні певним чином сприяти поглибленню вивчення актуальних для кожного учня питань, долучатись до вирішення цікавої для молоді проблематики тощо. Зрозуміло, що вектор надання такого типу допомоги повинен підпорядковуватись врахуванню ідейних концепцій окремих зразків телевізійної продукції. Необхідно пам'ятати, що перш за все педагоги повинні орієнтувати юнацьку аудиторію на ті зразки, яким притаманна чітка позитивна гуманітарна забарвленість, повна відсутність можливості формування хибних з точки зору традиційної педагогіки моральних стереотипів.

У контексті формування навичок планування контактів підростаючого покоління і телебачення доцільним є дотримання у процесі бесід атмосфери розкнутості, невимушеності поведінки як учителів, так і учнів. Саме створення неформальної обстановки сприятиме довірливому ставленню аудиторії до порад педагога, і відповідно, активізуватиме зусилля учнівської молоді у визначеному напрямку.

Надзвичайно значущою якістю споживача телевізійної продукції є наявність сформованих навичок оцінно-критичних суджень щодо певного телевізійного проекту. Так, зрозуміло, що суб'єкт, якому притаманні позитивні властивості на зразок володіння основними критеріальними підходами до оцінки телевізійних явищ, в змозі більш прискіпливо ставитись до вибору матеріалу для особистого "споживання", в змозі відсіювати низькосортні телевізійні передачі і зосереджуватись на сприйнятті високохудожніх творів, які сприятимуть його духовному та інтелектуальному розвитку.

Дисциплінарна мережа сучасної школи містить ряд предметів, зміст яких дозволяє запроваджувати додаткові елементи, орієнтовані на виховання критично-конструктивного ставлення до телевізійних програм і відповідно, формування навичок критично-оцінних суджень стосовно них. До таких дисциплін, зокрема, належать "Світова художня культура" та інтегрований курс "Мистецтво", оскільки у дидактичній структурі цих предметів є теми, пов'язані із історією кіно, телебачення, ознайомленням із жанровою палітрою кіно- та телевізійного простору тощо. Наша пропозиція полягає у розширенні використовуваного спектру методичних інструментів викладання цих дисциплін за рахунок включення обговорень і дискусій щодо переглянутого телевізійного матеріалу, спрямованих на активізацію особистих аналітично-осмислюваних проявів учнівської молоді, на формування здатності формулювати власну думку, надавати оцінку та піддавати критичному аналізу отриману інформацію.

Так, наприклад, в процесі опанування навчальної тематики, пов'язаної із історією виникнення кінематографа або із специфікою ігрового кіно учням варто запропонувати самостійно переглянути художній кінофільм, презентований на телебаченні й сформулювати власну думку щодо сприйнятого фільму. За умов виникнення у учня труднощів у цілісному викладі своїх міркувань викладач може спрямувати його увагу на окремі аспекти на зразок визначення якості сценарно-сюжетної розробки матеріалу, рівня режисерської, операторської роботи, акторської майстерності виконавців ролей, оригінальності роботи гримерів, художників по костюмам, адекватності добору музичного матеріалу тощо. Необхідно пам'ятати, що ефективність цієї роботи безпосередньо залежить від коректності поведінки учителя по відношенню до учня. Слід врахувати, що авторитаризм у вирішенні цих питань є абсолютно неприпустимий, оскільки саме сформованість у школярів відчуття самостійності власних висновків є основним фактором підтримання позитивної мотивації до виконання такої аналітично-осмислювальної діяльності у майбутньому.

Наступним кроком у формуванні навичок оцінно-критичних суджень щодо телевізійних продуктів є пропозиція здійснити порівняльний аналіз визначеного задалегідь кінематографічного твору високої якості (доцільним є попередній художньо-педагогічний аналіз учителя виокремлених зразків) та однієї або декількох

серій телевізійного серіалу. Слід нагадати, що аналіз необхідно здійснювати у відповідності до традиційних стандартів оцінювання якості кінематографічних творів: оцінка якості сценарної партитури, режисерської обробки, операторської роботи, акторської гри, майстерності гримерів, стилістів, костюмерів, оригінальності музичного оформлення тощо. Грамотне педагогічне керівництво цим процесом у кінцевому результаті повинно призвести до виявлення широкого спектру недоліків у запропонованому зразку серіальної продукції. В даному контексті слід акцентувати увагу дітей на тому, що серіали зазвичай називають видовищами для бідних. Обговорення питань, чому за ними закріпились такі саркастичні назви, а також розмірковування над сутністю терміну – “мильна опера”, яким традиційно називають кінематографічну продукцію серійних зразків, цілком об’єктивно здатні посприяти формуванню негативного ставлення до цього телевізійного явища, віднесенню його до розряду низькопробних і не вартих уваги людини, яка поважає свою культурну репутацію та інтелектуальну гідність. Створення ситуації гумористично-саркастичного висміювання псевдогероїв забезпечуватиме (за умови їх періодичного перегляду) формування критичного сприйняття пропонованої серіалами ідеології та тематики, а відтак, значно знівельованими будуть усі, пов’язані із цим явищем негативно забарвлені фактори впливу.

Керовані метою розвитку досліджуваної проблематики та конструктивного підходу до використання пропонованої телебаченням продукції, вважаємо за необхідне активізувати педагогічну спільноту до віднайдення у телевізійному просторі та використання в навчально-виховному процесі його дидактичного потенціалу. Так, сучасне телебачення цілком об’єктивно містить ресурси, здатні сприяти розширенню й збагаченню змісту навчального матеріалу окремих предметів. Головне завдання педагога полягає у цьому випадку в підпорядкованому дидактичною доцільністю відборі телевізійного матеріалу і пропозиції самостійного перегляду школярами у рамках виконання домашньої роботи певних програм, телевізійних фільмів або їх фрагментів з наступним їх аналізом та обговоренням. Для цього учитель, який читає певну дисципліну, має здійснити ретельний аналіз передач телевізійної мережі і знайти у ньому ті інформаційні продукти, які здатні посприяти поглибленню вивчення учнями тих або інших подій, персоналій, явищ тощо.

Наприклад, з метою збагачення навчального тезаурусу школярів із географії, можливою є пропозиція домашнього перегляду телевізійних передач “Феєрія мандрів” або “Навколо світу”; художньої культури – “Таємниці великих цивілізацій”, “Історій міст”, художніх фільмів, присвячених життю та творчості видатних композиторів, художників, акторів тощо; дисциплін художнього циклу – трансляції концертів відомих музичних колективів та сольних виконавців, репортажі із виставок, мистецьких аукціонів, фестивалів народної творчості, популярних передач мистецтвознавчого характеру тощо. Заради об’єктивності зазначимо, що школярі, ймовірно, без порад і настанов педагогів переглядають окремі телевізійні програми пізнавального характеру. Однак, ці перегляди є здебільшого спонтанними, ситуативними, і зазвичай не піддаються ретельному аналізу й осмисленню, а відтак, матеріал може бути невірним або поверхово сприйнятим, таким, що не залишиться надовго у пам’яті тощо. Наша позиція полягає у необхідності повсякчасного і систематичного педагогічного керівництва цими процесами, яке полягає у визначенні дидактичної потреби певного телевізійного матеріалу, у розширенні спектру використовуваних методичних механізмів викладання дисциплін за рахунок введення обговорень, дискусій, круглих столів, присвячених копіткому аналізу отриманої інформації, трансформації її у площину особистісних духовно-інтелектуальних надбань, формуванню потреб у спілкуванні із навчально-пізнавальним телевізійним продуктом у майбутньому.

Беззаперечно, поле теоретичних осмислень та методичний інструментарій вирішення досліджуваної проблематики є надзвичайно широкими. Пропонована

стаття спрямована перш за все на акцентуацію назрілої педагогічної проблеми і часткове висвітлення окремих засадових методичних фрагментів, які окреслюють перспективні напрямки її вирішення. Безсумнівно, проблема педагогічної корекції впливу засобів масової інформації на дитячо-юнацьку аудиторію вимагає зосередження зусиль усіх небайдужих представників культурно-просвітницької спільноти на пошук ключів до її консолідованого розв'язання.

Список використаних джерел

1. Закон України „Про захист суспільної моралі” // Українське законодавство: засоби масової інформації. — К. : IREX, 2004.
2. Культуркиллери // Общая газета. -1996. №50
3. Лизанчук В. Критерії ефективності впливу радіо і телебачення на соціалізацію підлітків/ В.Лизанчук. Критерії ефективності впливу радіо і телебачення на соціалізацію підлітків /Радянська школа. – 1976. – № 4. – С. 52-55.
4. Муратов С., Фере Т. Люди, которые входят без стука / С. Муратов, Т.Фере – М., 1971.- 180 с.
5. http://www.lnu.edu.ua/faculty/jur/publications/visnyk26/Statti_Kuznecova.htm
6. http://dobryni.com.ua/publ/informacionnaja_agressija_i_ee_vlijanie_na_kulturu/1-1-0-11
7. http://www.social-science.com.ua/index.php?idd=jornal_content& jornal_content=181&tema=social_communication

The article focuses on the need of realization of pedagogical correction of influence modern television on children and youth audience. A number of methodological elements able to level the negative trends of television space and direct the processes of communication into educational channels.

Key words: *media, television, children, educational adjustment, negative trends, teaching resources, orientation in the TV space.*

УДК 378. 147. 134: 786 (043.3)

Воєвідко Л.М.

ПОЛІФУНКЦІОНАЛЬНІСТЬ СУТНОСТІ ТРАДИЦІЙ ЯК СУСПІЛЬНО-ІСТОРИЧНОГО ЯВИЩА У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

У статті окреслено сутність, зміст і поліфункціональність традицій кінця ХІХ – початку ХХ сторіччя та ідентифіковано необхідність їх використання у підготовці фахівців з музики для загальноосвітніх шкіл.

Ключові слова: *поліфункціональність, українські виконавські традиції, інновації, традицієзнавчі ознаки, освітня парадигма.*

Політика України в галузі освіти, культури і мистецтва спрямована на відродження та розвиток національних традицій, оновлення духовного життя нації, переосмислення історико-культурних надбань народу. У Національній доктрині розвитку освіти України ХХІ ст., Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту» проголошується, що вона органічно поєднана з історією та народними традиціями, зі збереженням та збагаченням культури українського народу. Вона стала важливим інструментом національного розвитку завдяки осмисленню досягнень вітчизняної педагогіки, зокрема музичної освіти.

Сучасна теорія та методика музичної освіти розглядає виконавські традиції як невід’ємну частину фахової підготовки майбутнього вчителя музики (А.Болгарський,